

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek

TOM 20

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF THE ARTS AND SCIENCES
PHILOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION
PHILOLOGICAL COMMITTEE

Critical Literary Argument in Poland

edited by Sylwia Panek

volume 20

Paweł Mackiewicz

The Polemic over Realism, 1945–1948

The polemic over understanding realism and its usefulness in literature was given birth in the early post-war years out of the need to refer to the rich tradition of Great Realism. This was to be a remedy to the problems with the literary presentation of current events and recent history, especially the war years and occupation as well as helping in ‘balancing the ledger’ in the Polish interbellum. The interest in realism swiftly reached beyond literature itself, while the polemic also moved onto the canvas of painting and the plastic arts. In the context of the polemic over realism there evolved also other disputes in the period 1945–1948 such as the discussion on the work *Lalka*. The subject of polemic under discussion in the present study ebbed and flowed over the columns above all the publications *Kuźnica* and *Odrodzenie*, but also *Twórczość* and *Tygodnik Powszechny*. Taking part in this exchange of viewpoints was a broad community of literary critics representing a greatly varied kaleidoscope of esthetics and beliefs. Among those clinking swords were Jan Kott, Kazimierz Wyka, Adam Ważyk, Stefan Żółkiewski, Artur Sandauer, Stefan Kisielewski and Melania Kierczyńska.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 20

Paweł Mackiewicz
Spór o realizm 1945–1948

Poznań 2020

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
dr hab. Jan Galant, prof. UAM

Redakcja językowa i korekta
Elżbieta Turzyńska

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Paweł Mackiewicz, Poznań 2020

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2020

ISBN 978-83-7654-473-1

ISSN 2081-5999

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

Ku odbudowie i ciągłości	13
Pora womitowania	13
Eksperyment – broń niebezpieczna	18
O aktualność literatury.....	24
Realizm dla wszystkich i realizm dla mas	31
Ku wielkiemu realizmowi	42
Sprzeczności i luzy	49
Socrealizm	55
Powroty i nawiązania	58

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	65
Nota edytorska	67

POSTULATY

Mieczysław Jastrun	
Poza rzeczywistością historyczną	73
Artur Sandauer	
Zawile	99
Artur Sandauer	
Zawile [II]	107
Stefan Kisielewski	
Jeszcze o realizmie i formalizmie (Na marginesie ostatnich dyskusji literackich)	115

Spis treści

PRZEKROJE, STUDIA

Kazimierz Wyka	
Tragiczność, drwina i realizm	125
Jan Kott	
Zoil albo o powieści współczesnej	167
Stefan Żółkiewski	
O literaturze współczesnej	193

NAD KSIĄŻKAMI

Jan Kott	
Droga do realizmu	235
Melania Kierczyńska	
Spór o realizm (na marginesie <i>Dwóch teatrów</i> Szaniawskiego)	251
Jan Kott	
Próba realizmu	269

UWAGI, WNIOSKI, PODSUMOWANIA

kjw [Kazimierz Wyka]	
Burza, przekładaniec i kapuśniak	285
Adam Ważyk	
Spór o powieść	291
Bibliografia	307
Indeks osób	311